

1. Obiekt

403/1

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY WNIEBOWZIĘTEJ

2. Czas powstania

1650 r.

3. Miejscowość

GRĘBOSZÓW

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres Gręboszów

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo małopolskie

gmina Dąbrowa Tarnowska Gręboszów
pow. DĄBROWA TARN.

6. Poprzednie nazwy miejscowości

-

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo krakowskie

powiat Dąbrowa Tarnowska

8. Właściciel i jego adres

Parafia Rzymsko-Katolicka
w Gręboszowie

Diecezja Tarnowska

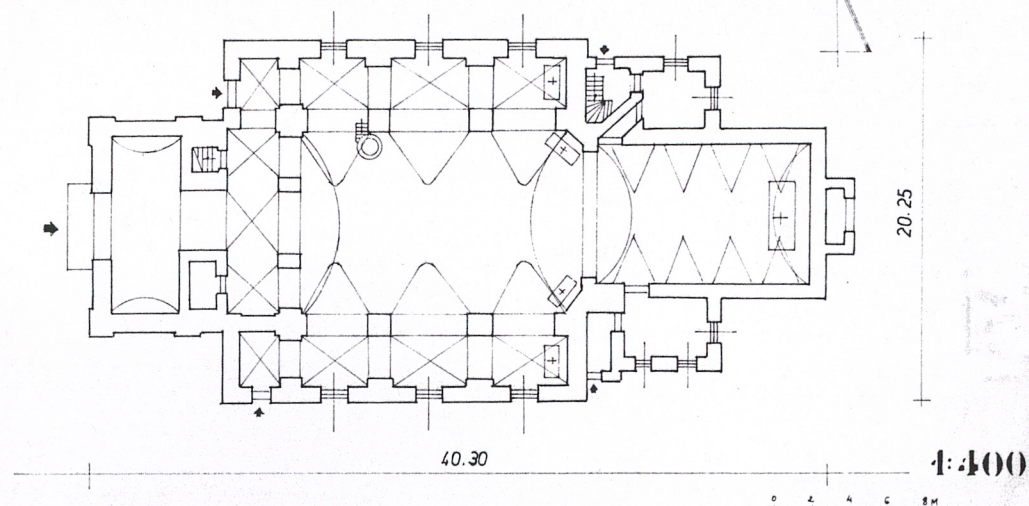
9. Użytkownik i jego adres

J.W.

10. Rejestr zabytków

Nr A-280 data 24.06.1980

- GRĘBOSZÓW - kościół

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Parafia fundacji rycerskiej powstała w pocz. XIII w. Pierwsza wzmianka o niej pochodzi z wykazów płaconego świętopietrza z roku 1326. W roku 1497 uposażenie parafii powiększyli wydatnie właściciele wsi, Piotr i Eustachy Gręboszowscy. W wiekach następnych wieś była własnością kilku rodów, m.in. Dembińskich i Żałuskich.

Pierwszy drewniany kościół p.w. NMP wymieniany był w XV wieku przez Jana Długosza. Istniał do 1635 roku. Istniała przy nim szkoła wzmiankowana w wizytacji kanonicznej w 1596 roku.

Obecny, murowany kościół wzniesiony został z fundacji Franciszka Dembińskiego, wojewody krakowskiego, starosty wielickiego i bocheńskiego. Budowa ukończona została w latach 1648-50. Kościół konsekrowany był przez bpa M. Oborskiego w 1676 roku.

Kościół rozbudowywany był w latach 1863-65 staraniem kolatorów Józefa i Zofii Żałuskich oraz proboszcza ks. Henryka Otowskiego. Dobudowano wówczas nawę południową kościoła (z ob. kaplicą św. Anny) oraz podwyższono wieżę. Kolejne prace prowadzone były w latach 1876-78, kiedy to rozbudowa objęła nawę północną (z kaplicą św. Józefa). Prace odnowieniowe prowadzone były także w latach 1899-1900, kiedy m.in. wykonana została polichromia kościoła wg proj. Adolfa Gucwy z Tarnowa.

Kościół uległ znacznym zniszczeniom podczas działań wojennych na linii Wisły w latach 1915-16. Spalone zostały dachy kościoła oraz hełm wieży. Uszkodzona została także fasada i wyposażenie wnętrza kościoła. Prace remontowe prowadzone były do połowy lat 1920-tych, m.in. pod kierunkiem inż. J. Müllera. Kolejne odnowienia kościoła miały miejsce w latach 1950-tych (posadzki) oraz w latach 1970-tych i 1990-tych (dachy, fasada).

c.d. wkł. 1.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje).

Sytuacja. Kościół parafialny p.w. Najświętszej Maryi Panny Wniebowziętej usytuowany jest w środkowej części wsi, przy placu, na którym krzyżują się drogi prowadzące: na południe do Ujścia Jezuickiego, na północ do Woli Żelichowskiej, na zachód do Borusowej. Kościół jest orientowany, stoi w obrębie dawnego cmentarza parafialnego, przykościelnego. Granice wytyczone są murowanym ogrodzeniem, wykonanym w pocz. lat 1990-tych. W ogrodzeniu znajduje się barokowa bramka z XVII wieku (odcinek wschodni) oraz dwie kapliczki z 2 poł. XIX w. Brama frontowa od zachodu, o charakterze neobarokowym, wzniesiona została w pocz. XX wieku. Kościół otacza owal starodrzewu.

Kościół barokowy, murowany z cegły, z użyciem kamienia, tynkowany. Trzynawowy, bazylikowy, z krótkim prezbiterium zamkniętym ścianą prostą. Po bokach prezbiterium: od północy zakrystia, od południa d. skarbczyk. W zamknięciu, na zewnątrz kaplica z Ukrzyżowanym. Wieża przy prezbiterium z obecną zakrystią w przyziemiu. Od strony zachodniej przy korpusie obszerna kruchta. Wnętrze kościoła nakryte sklepieniami kolebkowymi na gurtach i krzyżowymi. Dachy korpusu siodłowe, przybudówek pulpitowe, kryte blachą. Wyposażenie wnętrza barokowe, neoromańskie i naobarokowe.

Materiał, konstrukcja, technika.

Ławy fundamentowe z kamienia łamanego na zaprawie wapienno-piaskowej. Cokoły ścian w szerszej okładzinie kamiennej, do wysokości ok. 80 cm.

Mury wzniesione z cegły, z użyciem kamienia, tynkowane. Elewacje o skromnym wystrój plastycznym, rozczłonkowane pilastrami i gzymsami podokapowymi, w nawach bocznych z podziałami ramowymi. Fasada od zachodu trójosiowa, z podziałami pilastrami, rozczłonkowana szerokimi, profilowanymi gzymsami, wydzielającymi poszczególne piętra dekoracji. Fasada zwieńczona trójkątnym szczytem z okulusem o ażurowych prześwitach. W osi środkowej fasady płaskorzeźba NMP, w bocznych, we wnękach, figury św.św. Józefa i Joachima. Kruchta o wystroju nawiązującym do fasady, trójosiowa od zachodu, z dwiema wnękami, w których figury św.św. Stanisława Kostki i Kazimierza. Figury i płaskorzeźba fasady z pocz. XX wieku. Wieża przy prezbiterium o czterech kondygnacjach, zaakcentowanych podziałami ramowymi i gzymsami. Nakryta daszkiem namiotowym.

Ściany wewnątrz kościoła rozczłonkowane pilastrami przyściennymi, z bogatym gzymsowaniem górą. Nawy boczne otwarte półkolistymi górą arkadami, wspartymi na filarach. Chór muzyczny z masywnym parapetem, wsparty na filarach z półkolistymi wykrojami arkad.

Sklepienia nawy i prezbiterium kolebkowe na gurtach, w nawach bocznych i pod chórem krzyżowe. W przybudówkach stropy płaskie.

Posadzki kościoła z płytek ceramicznych.

Komunikacja z chórem muzycznym małą klatką schodową wbudowaną w kruchtę. Komunikacja między poszczególnymi kondygnacjami wieży klatką schodową przybudowaną do wieży.

Dachy kościoła siodłowe, o więźbie drewnianej, pobitej deskami i blachą. Nad przybudówkami dachy pulpitowe i dwuspadowe. Hełm wieży namiotowy stromy. W kalenicy dachu nad nawą wieżyczka na sygnaturkę, neobarokowa z latarnią.

Otwory okienne naw i prezbiterium duże, półkoliście zamknięte górą. Okna drobnokwadratowe, metalowe, przeszklone witrażami. Otwory okienne bez obramień. Podobnie opracowane otwory okienne kruchty. W kondygnacjach wyższych wieży otwory o podobnych wykrojach, z płaskimi obramieniami zwieńczonymi kluczami i opracowanymi kolorystycznie. W przyziemiu wieży otwory okienne prostokątne, z obramieniami uszakowymi. Podobne otwory w przybudówce zakrystyjnej od południa.

c.d. wkł. 1

<p>14. Kubatura</p> <p>ok. 8400 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa zab.</p> <p>ok. 760 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>kościół parafialny</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>kościół parafialny</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Zob. pkt 12.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Budowla ogólnie w dobrym stanie technicznym. Odnowieniom powinna poddana być wieża kościoła (silne zawilgocenia przyziemia).</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Otoczyć opieką konserwatorską.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

1. Archiwum Parafialne w Gręboszowie. Kronika od 1686 r., księgi metrykalne od 1729 r.

22. Bibliografia

1. Rocznik Diecezji Tarnowskiej na 1972. Tarnów 1972.
2. Chrzanowski T., Kornecki M., Sztuka Ziemi Krakowskiej. Kraków 1982.
3. Trybowski I., Zabytki sztuki pow. dąbrowskiego. W: Dąbrowa Tarnowska. Zarys dziejów miasta i powiatu. Pr. zb. pod red. F. Kiryka. Kraków-Warszawa 1974.
4. Bojko J., Okruszyny z Gręboszowa. Lwów 1911.
5. Fridrich A., Historie cudownych obrazów NMP w Polsce. Wyd. II, Kraków 1904.
6. Smoleń W., Inwentarz kultu maryjnego. "ABi MK", t. 1-2, Lublin 1961.
7. Krupiński A.B., Zabytki urbanistyki i architektury woj. tarnowskiego. Kraków 1989.

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

1. Album dedykowany przez duchowieństwo dek. dąbrowskiego bpowi Józefowi A. Pukałskiemu. Rkps z oryg. rys. M. Stohandla z 1865 r. (Muzeum Diecezjalne w Tarnowie).
2. Inwentaryzacja z 1923 r. Wyk. J. Müller (Arch. WKZ w Tarnowie nr 1029 /D/).

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst mgr Marek H. Grabski październik 1999 r.
..... imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki J.W. październik 1999 r.
..... imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. J.W. październik 1999 r.
..... imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów archiwum autora

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

1. Miejscowość GRĘBOSZÓW	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół paraf. p.w. NMP Wniebowziętej	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) C.d. tekstu + ilustracje dodatkowe.
-----------------------------	--	---

c.d. pkt 12.

W latach 1860-tych nauczycielem i organistą w szkole gręboszowskiej był Marceli Stohandel, autor rysunków o charakterze "inwentaryzacyjnym", przedstawiających kościoły dekanatów dąbrowskiego i bobowskiego. Album poświęcony bp A.J. Pukałskiemu przechowywany jest obecnie w Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie. W latach 1907-1931 proboszczem parafii gręboszowskiej był ks. Piotr Halak, zmarły w opinii świętości. Parafianami gręboszowskimi byli także: Jakób Bojko, działacz chłopski, i mjr Henryk Sucharski, obrońca Westerplatte.

269. Gręboszów. Widok kościoła od pd.-wsch. (s. 235, poz. 4)

rys. (repr.) Maurycego Stohandla z 1865 r.

Wkładkę założył: mgr M.H.Grabski X 1999r.
(imię, nazwisko, data)

arch. autora

Miejsce przechowywania negatywów:

c.d. pkt 13.

Otwory drzwiowe. W wejściu do kruchty od zachodu otwór o łuku spłaszczonym. W nim drzwi dwuskrzydłowe, płycinowe, obite klepką. W wejściach do naw bocznych otwory prostokątne, z drzwiami płycinowymi, jednoskrzydłowymi, w futrynach. W wejściu do klatki schodowej wieży otwór zamknięty górą półkoliście, z drzwiami metalowymi, jednoskrzydłowymi. W wejściach do przybudówek zakrystyjnych portale marmurowe, uszate, w jednym (płn.) herb Rawicz z datą 1681. W wejściu do d. skarbczyka portal marmurowy z drzwiami metalowymi z XVII wieku.

Prospekt organowy neobarokowy z pocz. XX wieku, z organami z tego czasu.

Polichromia wykonana w 1899 roku przez Adolfa Gucwę z Tarnowa odnawiana i przemalowywana częściowo.

Wyposażenie wnętrza neoromańsko-neobarokowe z 2 poł. XIX - pocz. XX w., jednolite.

Ołtarz główny - architektoniczny, dwukondygnacyjny, trzyosowy. Retabulum rozczłonkowane pilastrami i kolumnkami o bogatym detalu snycerskim i stolarskim. W polu środkowym obraz Matki Bożej Śnieżnej, barokowy, z XVII wieku, otoczony miejscowym kultem. Po bokach we wnękach rzeźby św.św. Piotra i Pawła. W kondygnacji górnej, w osi środkowej, rzeźba św. Michała Archanioła.

Ołtarze w nawie (przy tęczu) - jednolite, architektoniczne o jednoosiowych, jednokondygnacyjnych retabulach, flankowane kolumnkami. W nich we wnękach rzeźby NMP (prawy) i św. Józefa. W zwieńczeniach obrazy: MB Częstochowska i św. Kazimierz Królewicz (lewy).

verte!

widok od półn-zach.

widok od półd-zach.

c.d. pkt 13.

Ołtarze w nawach bocznych - lewy - neobarokowy, architektoniczny, o retabulum flankowanym kolumnkami. W zwieńczeniu rzeźba św. Stanisława Bpa i aniołowie. W polu środkowym obraz św. Józefa z Dzieciątkiem, pochodzący z XVIII w. Ołtarz w nawie prawej - neobarokowy, o retabulum architektonicznym, jednoosiowym, flankowanym kanelowanymi kolumnkami. W nim obraz św. Anny Samotrzeć, barokowy z XVII wieku.

Ambona neobarokowa, współczesna ołtarzowi. W koszu płaskorzeźby Ewangelistów. Baldachim o bogatym detalu z rzeźbą św. Jana Chrzciciela.

Chrzcielnica marmurowa, barokowa, z 2 poł. XVII wieku.

Ponadto w kościele:

Lawaterz z czarnego marmuru z herbem Jastrzębiec, barokowy, z 2 poł. XVII wieku.

Pomnik nagrobny gen. Józefa Żałuskiego (zm. 1875), kamienny, z postacią zmarłego, wykonany przez art. Michała Korpala z Krakowa wg projektu i modelu art. Ludwika Otowskiego.

Epitafia:

1. Franciszka Dembińskiego, wojewody krakowskiego i starosty wielickiego i bocheńskiego, fundatora kościoła (zm. 1654) -
- marmurowe, inskrypcyjne z kartuszem na którym herby: Rawicz, Poraj, Topór i Leliwa.
2. Wiktorii Ruszkowskiej - marmurowe, inskrypcyjne, z 1693 r.
3. Franciszka Wodzickiego, starosty grybowskiego (zm. 1803) -
- marmurowe, inskrypcyjne.

Rzeźba Chrystusa u słupa, barokowa, z k. XVIII w.

Witraże okienne z ok. 1920 r., wyk. firma S. Żeleński, z postaciami świętych.

1. Miejscowość

GRĘBOSZÓW

2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół
p.w. NMP Wniebowziętej.

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Ilustracje dodatkowe.

fasada

przedsionek - kruchta

wejście do kruchty

widok od płd-wsch.

widok od płn-zach.

widok od płn-wsch.

Wkładkę założył: mgr M.H. Grabski X 1999 r.

(imię, nazwisko, data)

arch. autora

Miejsce przechowywania negatywów:

wieża

wejście do wieży

kaplica w zamknięciu
prezbiterium

widok na prezbiterium

widok na chór muzyczny

portal w prezbiterium

1. Miejscowość

GRĘBOSZÓW

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

Kościół
paraf. p.w. NMP Wniebowziętej.

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Ilustracje dodatkowe.

ołtarz boczny przy tęczy
/ lewy /

ołtarz główny

ołtarz boczny przy tęczy
/ prawy /Wkładkę założył: mgr M.H. Grabski X 1999 r.
(imię, nazwisko, data)

arch. autora

Miejsce przechowywania negatywów:

ołtarz w nawie bocznej/lewej/

ołtarz w nawie bocznej /prawej/

ambona

nagrobek gen Józefa Zajączko
/ 1787-1866 /

Chrystus u słupa

neobarokowa brama w ogrodzeniu

1. Miejscowość G R E B O S Z Ó W	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) kościół paraf. p.w. NMP Wniebowziętej.	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Ilustracje dodatkowe.
-------------------------------------	---	---

kapliczki w ogrodzeniu kościoła

mgr M.H. Grabski X 1999 r.

Wkładkę założył:

(imię, nazwisko, data)

arch. autora

Miejsce przechowywania negatywów: